

UDK 27--732.3-774-46
Pregledni članak
Primljeno: 29. 6. 2009.
Prihvaćeno: 21. 10. 2010.

OSTVARIVANJE SINODALNOG STILA PASTORALNOG DJELOVANJA NA ŽUPNOJ RAZINI DJELOVANJE KAO AUTENTIČAN IZRIČAJ ZAJEDNIŠTVA CRKVE

Nikola VRANJEŠ

Teologija u Rijeci – Područni studij Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Tizianova 15, 51 000 Rijeka
nikola_vranjes2004@yahoo.com

Sažetak

Sinodalnost kao stil pastoralnog djelovanja izuzetno je značajna teološko-pastoralna tema. Tijekom povijesti najviše je bila vezana uz neke konkretne oblike ostvarivanja sinodalnog načina djelovanja u Crkvi kao što su sinode i koncili. U posljednjim desetljećima, posebice nakon pastoralnih impulsa koje je potaknuo Drugi vatikanski koncil, sve je snažnija svijest o ostvarivanju sinodalnog stila djelovanja i na nižim crkvenim razinama, pritom se u prvom redu misli na župnu zajednicu. Budući je župna zajednica pozvana u jednom konkretnom ambijentu ostvarivati kršćanski život i djelovanje, izuzetno je važno pitanje stila pastoralnog djelovanja koji se u njoj ostvaruje. U tom smislu u ovom radu, na način teološko-kritičke prosudbe, razrađuje se pitanje ostvarivanja sinodalnog stila djelovanja na razini župne zajednice. Polazište za razradbu pronalazi se u teološkim pretpostavkama za ovakav stil djelovanja koje se obrađuju u prvom dijelu rada. Potom se, u drugom dijelu, razrađuje pitanje ostvarivanja sinodalnosti na župnoj razini.

Ključne riječi: Crkva, zajedništvo, sinodalnost, pastoralno djelovanje, biskup, svećenik, vjernik laik, suradnja, suodgovornost.

Uvod

Sinodalnost kao stil pastoralnog djelovanja odnosi se na mentalitet i na praksu, tj. tiče se kako shvaćanja djelovanja Crkve tako i konkretnog pastoralnog

programiranja i operativnih aktivnosti subjekata crkvenog djelovanja. Upravo zato je izuzetno značajna jer pored temeljnih pretpostavki i odrednica pastoralnog djelovanja, tj. poštivanja nadležnosti i uloga nositelja pojedinih crkvenih služba i zaduženja (imajući u prvom redu pred očima povezanost, ali i bitne razlike u odnosu ministerijalnog i općeg svećeništva u Crkvi), zajedništva u slavlju sakramenata i molitve, u ispovijedanju vjere i prihvaćanja cjelovitog crkvenog nauka, poštivanja svih moralnih normi, kao i disciplinu Crkve, u praksi bitnu ulogu ima stil konkretnog operativnog djelovanja. Upravo zato nije svejedno kakav će taj stil biti i koje će oznake krasiti konkretno djelovanje. Sinodalni stil djelovanja tijekom crkvene povijesti pokazao se prikladnim sredstvom ostvarenja onakva djelovanja koje poštuje i promiče organski značaj crkvenog zajedništva.¹ Ovaj stil izvorno se veže uz neke crkvene modele djelovanja od kojih se ističu sinoda i koncil.² Otud polazeći, uviđa se njego-

¹ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 11, u: *Dokumenti*, Zagreb, 72008. (dalje: LG).

² Budući da to nije specifična tema ovog rada, spominjem samo glavne odrednice. U ranoj je Crkvi događaj prvog koncila u Jeruzalemu bio obilježen specifično sinodalnim stilom djelovanja (usp. Dj 15,1-35). Postoje već od I. st. svjedočanstva o susretima biskupa. Od II. st. posebice će se nastaviti praksa sličnih događanja. U III. i IV. st. proširila se praksa sinoda na cijelu Crkvu. Prva povijesna svjedočanstva o *biskupijskoj sinodi* potječu iz VI. st. a govore o pojedinim biskupijskim okupljanjima ovog tipa s ciljem održavanja discipline i informiranja klera (posebice onog iz ruralnih područja, udaljenog od biskupskog sjedišta). Praksa sinoda je nastavljena i kasnije. U IX. st. formira se institucionalno biskupijska sinoda s istim ciljevima. Prve generalne pravne odredbe s obzirom na biskupijsku sinodu donio je Četvrti lateranski koncil 1215. godine. Trebale su biti sazivane jednom godišnje. To je pravilo potvrdio i Peti lateranski koncil 1515. godine a Tridentški je koncil (1545. – 1663.) tu obvezu obnovio. Kasnije je smanjen broj sinoda, ali se potkraj XIX. stoljeća ponovno budi interes za njih. Tema sinode bila je predviđena i za Prvi vatikanski koncil, ali zbog objektivnih razloga dokument o tom nije donesen. Iako je *Kodeks kanonskog prava* iz 1917. godine predviđao određene oblike koncila i oblik biskupijske sinode, čini se da ovi oblici nisu imali veći pastoralni značaj. S Drugim vatikanskim koncilom dolazi do svojevrsnog zamaha u sinodalnom načinu djelovanja. U duhu Drugog vatikanskog koncila novi crkveni propisi i odredbe sinodu shvaćaju ne samo kao skupštinu klera, već širih slojeva cijelog Božjeg naroda u jednoj mjesnoj Crkvi (usp. Mile BOGOVIĆ, *Biskupijska sinoda (povijesni pregled)*, u: *Službeni Vjesnik nadbiskupije Riječko-senjske*, 14 (1982.) 3, 71. Što se tiče *koncila* treba istaknuti da je praksa sinodalnog načina djelovanja kroz stoljeća uočljiva je i u praksi ovog načina djelovanja. Ekumenski koncili se u tom smislu pokazuju najznačajnijima. Dosad je u povijesti Crkve održan 21 koncil, a riječ je o koncilima koji se dijele u tri vrste: tzv. carski koncili, tj. prvih osam velikih koncila koje su sazivali carevi. Potom su pape sazvali ostalih sedam koncila srednjega vijeka. K tome se pribrajaju koncili »modernog doba.« (Usp. Nikola ETEROVIĆ, *Biskupska sinoda – razvitak sinodalnosti u Crkvi*, u: *Crkva u svijetu*, 41 (2006.) 4, 418). Puno je više bilo pokrajinskih koncila te pokrajinskih i biskupijskih sinoda. Dakle, u višestoljetnom periodu sinodalni način djelovanja bio je prakticiran u Crkvi, ali u intenzitetu koji je u okolnostima pojedinih epoha realno bio ostvariv. Drugi vatikanski koncil ponovno je istaknuo važnost sinodalnog stila djelovanja. U dokumentima se na poseban način ističe vrijednost prakse koncila i sinoda u Crkvi; usp. LG 22; DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Christus Dominus*.

va vrijednost kao nadahniteljskog i uzornog modela za crkveno djelovanje i na manjim razinama, na kojima se ipak, u odnosu na razinu opće Crkve i na razinu jedne biskupije, ne ostvaruje na isti, već na analogan način, uzimajući u obzir odgovornosti i službe subjekata koji djeluju na tim razinama. Gore spomenute modele djelovanja, kao što su sinode i koncili, nećemo detaljnije razrađivati budući se u ovom radu posebice zaustavljamo na župnoj razini djelovanja.³

Nije moguće govoriti o sinodalnosti bez nekih jasnih teoloških pretpostavki. U prvom redu moramo se osvrnuti na jednu od središnjih tema Drugog vatikanskog koncila – *ekleziologiju zajedništva* – koja predstavlja direktno uporište za sinodalni stil djelovanja. Potrebno je obraditi i izvore i značenje načela *suodgovornosti i suradnje* u Crkvi, koji za ovaj stil djelovanja također predstavljaju teološko uporište. Teme suradnje i suodgovornosti u crkvenoj zajednici danas

Dekret o pastirskoj službi biskupa u Crkvi (28. X. 1965.), br. 36, u: *Dokumenti*, Zagreb, 72008., (dalje: CD); *Biskupska sinoda* (osnovana 15. IX. 1965. godine apostolskim pismom *Apostolica sollicitudo* pape Pavla VI. posebno je razvijana kao važno sredstvo pomoći vrhovnom svećeniku u brizi za cijelu Crkvu (usp. CD 5). O biskupskoj sinodi govori se i u okviru govora o misijskom poslanju Crkve; usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Ad gentes. Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve* (7. XII. 1965.), br. 29, u: *Dokumenti*, Zagreb, 72008. Potrebno je, nadalje, istaknuti i osobitu važnost izričaja sinodalnog načina djelovanja koji su danas prisutni s obzirom na aktualne odrednice crkvenog zakonodavstva. *Zakonik kanonskog prava* iz 1983. godine, pored biskupijske sinode na razini jedne mjesne Crkve te sinode biskupa u Rimu za razinu opće Crkve, razlikuje i različite vrste *koncila* ili *sabora*, kao što su *opći sabor* (usp. *Zakonik kanonskog prava s izvorima*, Zagreb, 1996., kan. 337 § 1), zatim *krajevni sabori* u koje se ubrajaju *plenarni sabor* (usp. kan. 439 § 1) te *pokrajinski sabor* (usp. kan. 440 § 1.), a ističe se i značenje i uloga *biskupskih konferencija* (usp. kan. 447). Strukture crkvenog života preko kojih načelo sinodalnosti posebice dolazi do izražaja i u nekim drugim ustanovama sinodalne naravi ili organizmima crkvenog sudjelovanja (usp. Nikola ETEROVIĆ, *Biskupska sinoda – razvitak sinodalnosti u Crkvi*, 419) su *vijeća* na različitim razinama (*biskupijska*: prezbiterско, pastoralno, ekonomsko te *župna*: pastoralno i ekonomsko); na biskupijskoj razini tu je i *zbor konzultora* te *biskupska kurija*. Sinodalnost se danas proteže i na novije strukture međužupnog karaktera (tamo gdje one postoje), kao što su: *međužupna pastoralna vijeća*, zatim sastavnice tzv. *pastoralne usklađenosti* ili *jedinstvenosti* (tal. *unità pastorale*) u kojima se nastoji povezati više susjednih župa u smislu zajedničkog koordiniranog pastoralnog djelovanja (usp. Sergio LANZA, *La parrocchia in un mondo che cambia. Situazioni e prospettive*, Roma, 2003., 231.) Biskupijska sinoda, kao znakovit izričaj sinodalnosti u mjesnoj Crkvi, osobito je važan oblik takva djelovanja koji i u Crkvi u Hrvata u posljednje vrijeme biva ponovno revaloriziran, što je posebice vidljivo u praksi tih sinoda u Đakovačko-osječkoj i Zagrebačkoj nadbiskupiji.

³ Nedavno je na hrvatskom jeziku o toj temi objavljen vrijedan rad glavnog tajnika Biskupske sinode u Rimu mons. Nikole Eterovića u kojemu je naznačena tema iscrpno obrađena. Usp. Nikola ETEROVIĆ, *Biskupska sinoda – razvitak sinodalnosti u Crkvi*, 411-442. Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Biskupijska sinoda (pastoralno-liturgijski vid)*, u: *Službeni vjesnik nadbiskupije Riječko-senjske*, 14 (1983.) 3, 83; Winfried AYMANS, *Sinodo*, u: Karl RAHNER – Ferdinand KLOSTERMAN – Hansjörg SCHILD – Tullio GOFFI (ur.), *Dizionario di pastorale*, Brescia, 21979., 730-731.

su među najaktualnijim teološko-pastoralnim temama. U prvom se redu misli na suradnju nositelja različitih crkvenih služba, ali i na dostojanstvo i na odgovornost svih članova Crkve u smislu njezina života i djelovanja. Kao takva ova se tema pokazuje izuzetno značajnom za ukupnost pastoralnih aktivnosti i pothvata. Potrebno je osvrnuti se potom i na poveznice sinodalnog stila i organičnosti, koja krase narav crkvenog zajedništva, a onda i njezina djelovanja.

1. Terminološka i temeljna teološko-pastoralna određenja

Grčki termin *synodos* složen je od veznika *syn* (s ili sa) i imenice *hodós* (hod, put); tako izraz *sinoda* označava *zajednički hod, ići zajedno, ili zajedno biti na putu*.⁴ Prvi kršćani koristili su riječ *synodía* (ići zajedno, okupiti se) za označavanje liturgijskog skupa, a prije svega Crkve kao takve. Sv. Ivan Zlatousti koristi ovu riječ u smislu: »Crkva je naziv za saziv i zbor«. Postojanje i razvitak sinodalnosti je sasvim prirodna posljedica postojanja Crkve – zajednice, bratskog zajedništva u Kristu, kako to prenose i rječite definicije otaca.⁵ Termin *sinoda* (lat. *synodus* – na kojega se, zapravo, direktno i naslanja značenje termina *sinodalnost*) označava događaj zajedništva u jednoj partikularnoj Crkvi ili u jednoj crkvenoj pokrajini, događaj koji omogućuje zajedničko promišljanje života i djelovanja iz vjere, kao i predlaganje smjernica za budućnost, a sve pod vodstvom nadležnog biskupa (a sve u skladu s naukom i odobrenjem pape kao pastira opće Crkve). Inače se ovaj termin shvaćao i kao sinonim za riječ *koncil* (*concilium*)⁶, iako je koncil obično događaj šireg značenja. U surječju značenja sadržaja pojmova možemo zaključiti kolika je važnost ovakva stila djelovanja bila u crkvenoj starini, a koliko to treba biti i danas (iako se o pitanju sudjelovanja u radu sinoda i koncila i nekim odrednicama ovakve prakse mora razlikovati vrijeme crkvene starine, vrijeme srednjega vijeka te cijeli kasniji period, a posebice vrijeme nakon Drugog vatikanskog koncila). Sažeto se može reći da je sinodalnost, »zajedno s kolegijalnošću i koncilijarnošću, jedan od temeljnih pojmova kršćanskog zajedništva«⁷. Tako se dimenzija sinodalnosti, pored toga što se promatra kao oznaka života Crkve, od početka promatra i kao specifična oznaka njezina djelovanja. Možemo s Montanom zaključiti da sinodalnost

⁴ Usp. Giuseppe BETORI, *Il Sinodo nel cammino di una Chiesa diocesana. Riflessioni alla luce degli Atti degli Apostoli*, u: *Orientamenti pastorali*, 52 (2004.) 1, 10.

⁵ Usp. Agostino MONTAN, *La sinodalità diocesana e la guida del vescovo*, u: *Orientamenti pastorali*, 53 (2005.) 1-2, 62.

⁶ Usp. Casiano FLORISTAN, *Sinodo*, u: *Casiano FLORISTAN – Juan José TAMAYO* (ur.) *Dizionario sintetico di pastorale*, Città del Vaticano, 1999., 743.

⁷ *Isto*.

označava »sposobnost svih vjernika sudjelovati, u snazi njihova krštenja, u aktivnom životu Crkve, u izgradnji njezina Tijela. Sinodalnost znači da se svaki krštenik, kao član crkvene zajednice, osjeća sudionikom ostvarivanja temeljnog zajedničkog dobra Crkve koje je zajedništvo.«⁸

Iz takve definicije proizlaze jasne teološko-pastoralne posljedice za samo pastoralno djelovanje. Samo djelovanje označeno je sinodalnim karakterom. S jedne strane to se odnosi na potrebu uvažavanja vodstvene uloge pastira u Crkvi, a s druge strane na uvažavanja doprinosa struktura koje služe ovakvu načinu djelovanja. Pored toga, sinodalnost se promatra i kao stil djelovanja koji omogućuje skladnu i bogatu pastoralnu aktivnost u surječju različitih sastavnica Božjeg naroda. Važno je odmah na početku istaknuti kako se od početka prakse sinoda i koncila Crkva držala jasnih načela i polazišta u svezi uloge takvih događaja, a posebice s obzirom na vodstvenu ulogu pastira, pape za cijelu Crkvu i mjesnih biskupa s obzirom na partikularne Crkve. U tom smislu važno je upozoriti i na neka kriva shvaćanja koja su nekad i koja i danas prijete autentičnom shvaćanju sinodalnosti. Naime, sinodalni stil djelovanja uporište ima u poštivanju vodstvene uloge pastira i pridonošenju što boljem ostvarenju te uloge. Omalovažavanje njihove uloge nikako ne bi bilo izraz autentičnog crkvenog zajedništva, niti bi se autentična sinodalnost mogla pozivati na takvo što. Sinodalnost ne služi umanjivanju niti pokušaju nadomještanja uloge pastirskog vodstva u Crkvi. To bi bila potpuno pogrešna perspektiva. Sinodalnost nipošto ne znači zapostavljanje hijerarhijske strukture u Crkvi, ni miješanje značenja ili uloga s obzirom na službe i zaduženja. Sam prije spominjani termin *zajednički hod* »ne znači gubitak reda, jasnih točaka uporišta, stabilnosti, koji dolaze upravo od institucionalne dimenzije Crkve«⁹. Nadalje, ne smije se u ovom kontekstu podlegnuti napasti tzv. »demokratističkog« shvaćanja stila djelovanja s obzirom na Crkvu koji je plod čisto socioloških shvaćanja *zajedničkog hoda* i prema kojem bi takav sinodalni način djelovanja bio izraz tobožnjeg »moderniteta«. Sinodalni stil ne utemeljuje se, kako ćemo vidjeti, ni na kakvim modernističkim ni čisto sociološkim postavkama. On je izraz autentične naravi Crkve koja nadilazi sve sociološke i imanentističke postavke i koju nije moguće svesti u njihove okvire ni njima ograničiti.¹⁰ Stoga se sinodalnost nikako ne može promatrati kao izraz »demokratičnosti« ni »modernosti«. Ona je izraz biti Crkve, onoga što Crkva jest. Zato joj i nisu potrebna neka druga utemeljenja. Važno je uočiti

⁸ Agostino MONTAN, *La sinodalità diocesana e la guida del vescovo*, 62.

⁹ Usp. Giuseppe BETORI, *Il Sinodo nel cammino di una Chiesa diocesana*, 11.

¹⁰ Usp. *Isto*.

ove naznačene temeljne odrednice s obzirom na sinodalni načina djelovanja budući se samo polazeći od njih može razvijati autentična sinodalnost kao stil pastoralnog djelovanja.

2. Biblijska uporišta

Više je vrlo izražajnih mjesta Svetoga pisma, posebice Novog zavjeta, iz kojih je moguće iščitati sinodalnu logiku djelovanja. Posebice su u tom smislu, pored evanđelja, važne Pavlove poslanice i Djela apostolska. Naime, upravo u Djelima sama činjenica *biti kršćaninom* opisuje se kao *biti na putu*, *biti dio puta* (*hodós*), usp. Dj 9,2.¹¹ Također se i na drugim mjestima u Djelima apostolskim spominje ista činjenica i upotrebljava ista riječ (usp. 19,9.23; 22,4; 24,14.22). Važno je istaknuti da na nekim mjestima nije riječ samo o putu u generalnom smislu kršćanskog života, kako je vidljivo iz navedenih mjesta, već se govori o putu Gospodnjem (18,25), putu Božjem (18,26) i putu spasenja (16,17). Iz navedenih mjesta vidljivo je da postati i biti kršćaninom, biti dijelom Crkve znači biti dio *puta*, *zajedničkog hoda* u zajedništvu s braćom i sestrama u istoj vjeri, poprimiti novi način razmišljanja i življenja, a to znači i djelovanja, način koji odgovara zajedništvu kojega se je postao dionikom.

Jedno od najizražajnijih novozavjetnih uporišta ovakva stila djelovanja svakako je događaj opisan u Dj 15,1-35 u svezi rasprava koje su se u antiohijskoj zajednici pojavile gledom na primanje pogana u kršćansku zajednicu. Apostoli i starješine u Jeruzalemu (usp. Dj 15,4) bez sumnje imaju glavnu i odlučujuću ulogu, ali se pritom ne smije zaboraviti cijeli kontekst u kojemu jedna od najvažnijih odluka za rano kršćanstvo (ona o primanju novih članova iz poganstva bez primoravanja da najprije postanu dijelom židovske vjerske tradicije) biva donesena nakon duže i sveobuhvatne rasprave koja je uključivala širi krug zajednica u Antiohiji i Jeruzalemu.¹² Na taj način od početaka Crkve na vidjelo izlazi praksa sinodalnog djelovanja.

Stil djelovanja podrazumijeva unutarnje predispozicije onih koji djeluju a koje se temelje na darovima Duha. U smislu bogatstva darova Duha možemo se s Dianichem¹³ podsjetiti na događaj Duhova čiji je integralni dio Petrov govor u kojemu su ponovljene riječi proroka Joela o darovima Duha (Dj 2,14-21).

¹¹ Usp. *Isto*, 12.

¹² Usp. Severino DIANICH, Sinodalità, u: Giuseppe BARBAGLIO – Giampiero BOF – Severino DIANICH (ur.), *Dizionari di San Paolo. Teologia*, Cinisello Balsamo (Milano), 2002., 1522-1523.

¹³ Usp. *Isto*, 1524.

Zapravo, riječ je o ispunjenju prorokovih riječi.¹⁴ Duh dijeli svoje darove članovima zajednice na dobro svih, za služenje u uređenom zajedništvu. Drugi odlomci Pisma u ovom smislu idu korak dalje. Naime, kako je već rečeno, vrlo se jasno od početka mora uvidjeti suodnos i uvažavajuća dispozicija u odnosu na ulogu nositelja vodstvene službe u Crkvi a s druge strane na ulogu vjernika. U ovom su smislu posebice aktualni još neki novozavjetni odlomci o darovima Duha. Tako se npr. u 1 Kor 12 jasno prepoznaje bogatstvo darova Duha u izgradnji Tijela Crkve. No, svi darovi kojima je Crkva bogato obdarena moraju biti vrjednovani u odnosu na njihovu ulogu u izgradnji Crkve.¹⁵ Drugim riječima, bogatstvo dara proporcionalno je ulozi, službi ili zaduženju koje je pojedinac pozvan ostvarivati u Crkvi. U skladu s tim, djelovanje koje odgovara pojedinom daru ostvaruje se tako da promiče ostale darove, a posebice da uvažava nosive službe u Crkvi. Na taj se način sinodalno djelovanje prepoznaje kao ono koje poštuje organsku strukturu djelovanja u Crkvi. Nadalje, ovakav stil djelovanja omogućava međusobnu trajnu *interakciju* raznih sastavnica Božjeg naroda u smislu ostvarivanja onoga što sv. Pavao naziva očitovanjem istog Duha preko različitih služba, darova i djelovanja na korist svih (usp. 1 Kor 12,5-11) u cilju izgradnje Kristova Tijela, Crkve (usp. 1 Kor 12,12-31). Svima na prvom mjestu treba biti dobro Crkve i njezino poslanje. Sinodalnost tomu služi. Na taj način svi kršteni mogu sudjelovati u poslanju Crkve i živjeti svoj dio suodgovornosti za nju. Sinodalnost se tiče svih članova Crkve i svih poziva. Preko sinodalnosti omogućuje se cijeloj Crkvi da, u djelovanju svih svojih članova, uspješno ostvaruje svoje poslanje (usp. LG 37).

Iako ovdje ne možemo razvijati detaljni teološki diskurs o značenju pojma *svete vlasti* (*sacra potestas*) ili pak pojma *autoriteta* (*auctoritas*) u Crkvi, moramo se zaustaviti na nekim njihovim biblijskim uporištima, posebice vezanim za teološko-pastoralna određenja sinodalnosti. Naime, upravo u govoru o važnim biblijskim uporištima sinodalnosti, moramo se osloniti i na crkveno shvaćanje vlasti i njezina izvršavanja od zaređenih službenika (pastira) budući je to jedan od bitnih preduvjeta sinodalnosti. Sinodalnost se uklapa u organsku sliku i strukturu crkvene zajednice čiji je bitni dio izvršavanje vlasti pastira u službi zajednice. U tom je smislu osobito važan citat Isusovih riječi iz Matejeva evanđelja upućenih upravo apostolima o služenju zajednici: »Znate da vladari

¹⁴ Usp. William S. KURZ, The Acts of The Apostles, u: Robert J. KARRIS, (ur.), *The Collegeville Bible Commentary. Based on The New American Bible. New Testament*, Collegeville, 1992., 1040.

¹⁵ Usp. Mary Ann GETTY, 1 Corinthians, u: Robert J. KARRIS (ur.), *The Collegeville Bible Commentary. Based on The New American Bible*, 1124.

gospoduju svojim narodima i velikaši njihovi drže ih pod vlašću. *Neće tako biti među vama!* Naprotiv, tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj. I tko god hoće da među vama bude prvi, neka vam bude sluga« (20,25-27; također usp. Mk 10,42-45, Lk 22,25-27). Isusov stav izražen riječima: *neće tako biti među vama*, utemeljuje nov način odnosa u zajednici i nov način izvršavanja vlasti onih koji je u njoj legitimno izvršavaju, način bitno drukčiji od onog po kojemu se izvršava vlast u svjetovnom društvu.¹⁶ Upravo zato autoritet vlasti, nužan i legitiman u Crkvi, podrazumijeva i legitiman prostor sinodalnog doprinosa cjeline vjernika životu i djelovanju Crkve. Važnost tog novozavjetnog uporišta postaje tim jasnija ako se sagleda u svjetlu drugih Isusovih nagovora apostolima, a posebice onog o *Dobrom Pastiru* (usp. Mt 20,28; Mk 10,45) koji za ovce polaže život (usp. Iv 10,11).¹⁷ U tom svjetlu dodatno postaje jasnijim način ostvarivanja vlasti i autoriteta u Crkvi. Dakle, vlast i autoritet u Crkvi, s jedne strane, nisu izričaj »demokratske« volje samog naroda, već su strukturalni i nosivi element zajednice po njezinu Utemeljitelju, a s druge strane, nemaju konotacije paternalizma i autokratske vlasti. Tako, zapravo, vlast postaje jamcem skladnog života i legitimnog doprinosa svih. U tom smislu postaje jasno i razvidno polazište katoličkog shvaćanja sinodalnosti u kojemu istinski organski formirane zajednice nema bez hijerarhijske strukture u kojoj zaređeni službenici izvršavaju vlast u službi zajednice. Sam karakter vlasti u zajednici Isusovih učenika bitno je dakle obilježen služenjem, *autoritet vlasti koja biva izvršavana kao služenje*.¹⁸ Autoritet se tako pokazuje sastavnim i bitnim dijelom organskog zajedništva Crkve. U tom zajedništvu on ima bitnu ulogu i uklapljen je u esencijalno povezan s drugim dimenzijama zajedništva.¹⁹ Štoviše, upravo je uloga autoriteta zaštita i promicanje legitimnih izričaja crkvenog zajedništva. Poduprt stavovima istinskog služenja po uzoru na Krista²⁰, autoritet u Crkvi postaje promicatelj svih dimenzija zajedništva pa i sinodalnog

¹⁶ Usp. Severino DIANICH, Autorità, u: Giuseppe BARBAGLIO – Giampiero BOF – Severino DIANICH (ur.), *Dizionari di San Paolo. Teologia*, 127; Donal DORR, *Spirituality of Leadership. Inspiration, Empowerment, Intuition and Discernment*, Dublin, 2007., 17.

¹⁷ Na što i Drugi vatikanski koncil jasno podsjeća u okviru odredaba o posluhu vjernika vlastitom biskupu po uzoru na Krista, u čemu se također ogleda ukupno ozračje vršenja pastirske vlasti, ali i ozračje ukupnih odnosa koji trebaju vladati u Crkvi po uzoru na Isusov primjer. Usp. LG 27.

¹⁸ Usp. Daniel J. HARRINGTON, Matthew, u: Robert J. KARRIS (ur.), *The Collegeville Bible Commentary. Based on The New American Bible*, 891.

¹⁹ Usp. Severino DIANICH, Autorità, u: Giuseppe BARBAGLIO – Giampiero BOF – Severino DIANICH (ur.), *Dizionari di San Paolo. Teologia*, 133.

²⁰ To jasno proizlazi i iz značenja služenja Isusa samog očitovanog u gesti pranja nogu učenicima na Posljednjoj večeri (usp. Iv 13,3-16). Usp. Donal DORR, *Spirituality of Leadership. Inspiration, Empowerment, Intuition and Discernment*, 18.

doprinosa različitih sastavnica Crkve njezinu poslanju. S druge strane sam sinodalni stil djelovanja postaje prikladnim putem takva doprinosa.

3. Uporište u ekleziologiji zajedništva

Drugi vatikanski koncil ističe činjenicu *zajedništva*, tj. ekleziologiju zajedništva u kojemu pastiri imaju ključnu vodstvenu ulogu u Crkvi čije je zajedništvo organskog karaktera. Zajedništvo izražava bit Crkve.²¹ Sažeti prikaz značenja i načina življenja zajedništva predstavljaju riječi pape Ivana Pavla II.: »Prostore zajedništva treba gajiti i proširivati dan za danom na svim razinama, unutar tkiva života svake Crkve. Tu zajedništvo treba zračiti u odnosima među biskupima, prezbiterima i đakonima, između pastira i čitavog Božjeg naroda, između klera i redovnika, između udruga i crkvenih pokreta. S tim ciljem trebaju biti uvijek bolje vrednovani organizmi sudjelovanja koje predviđa Zakonik kanonskog prava, kao što su prezbiterstva i pastoralna vijeća. Ona se, kao što je poznato, ne nadahnjuju na kriterijima parlamentarne demokracije, jer djeluju na savjetodavni način, a ne snagom odlučivanja; pa ipak, zbog toga ne gube značenje i važnost. Teologija i duhovnost zajedništva, zapravo, nadahnjuju međusobno i učinkovito slušanje pastira i vjernika, s jedne strane, držeci ih *a priori* ujedinjenima u svemu što je bitno i potičući ih, s druge strane, da se usuglase također u svemu prijepornome prema promišljenim i usklađenim mišljenjima. Zbog toga je potrebno da usvojimo staru mudrost koja je – bez donošenja bilo kakve predrasude o mjerodavnoj ulozi samih pastira – znala poticati ih na češće i opsežnije slušanje čitavog Božjeg naroda. Znakovito je ono što Benedikt prisjeća samostanskog opata pozivajući ga da se posavjetuje i s mlađima: »Često nekoga mlađeg Gospodin nadahnjuje boljim mišljenjem.« I sveti Paulin iz Nole potiče: »Visimo na ustima svih vjernika, jer u svakome vjerniku puše Božji Duh!« Ako dakle pravna mudrost, donoseći precizna pravila sudjelovanja, očituje hijerarhijsku strukturu Crkve i otklanja napasti slobodne prosudbe i neopravdanih očekivanja, duhovnost zajedništva daje dušu institucionalnosti s naznakom povjerenja i otvorenosti koja posvema odgovara na dostojanstvo i odgovornost svakog člana Božjeg naroda.«²²

²¹ Usp. IVAN PAVAO II., *Pastores gregis – Pastiri stada. Posinodska apostolska pobudnica o biskupu služitelju evanđelja Isusa Krista za nadu svijeta* (16. X. 2003.), Zagreb, 2003., br. 44 (dalje: PG).

²² IVAN PAVAO II., *Novo millennio ineunte – Ulaskom u novo tisućljeće. Apostolsko pismo episkopatu, kleru i vjernicima laicima na završetku Velikoga jubileja godine 2000* (6. I. 2001.), Zagreb, 2001., br. 45.

Iz tog proizlazi da, pored pastira, i vjernici laici, kao konstitutivni dio Crkve, trebaju ostvarivati svoj udio u njezinu poslanju. Na jasan je način upravo ova istina došla na vidjelo u koncilskim dokumentima.²³ Tako, središnja činjenica od koje se u koncilskim dokumentima kao i u postkoncilskim dokumentima učiteljstva mora krenuti razmišljajući o temi sinodalnosti, ali i temama suodgovornosti i suradnje u Crkvi, svakako je činjenica organski uređenog zajedništva Crkve. To je jedno od utemeljujućih načela Crkve i njezina djelovanja (usp. PG 44). Kako bi se shvatila važnost zajedništva u Crkvi²⁴, posebice s obzirom na pastoralno djelovanje, potrebno je krenuti od nekih temeljnih istina o Crkvi. U svojoj biti Crkva je misterij zajedništva utemeljen u i životno povezan s misterijem Presvetog Trojstva.²⁵ Crkva se pojavljuje kao puk sakupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga (usp LG 4). Poznavati stvarnost Crkve moguće je samo polazeći od ove neporecive istine. Djelovati u izgradnji Crkve znači uvijek pred očima imati istu tu stvarnost. K tome, Duh je onaj koji oživljuje Crkvu.²⁶ On je izvor zajedništva u Crkvi. Tako se u činjenici njegovih darova i samoj činjenici zajedništva kriju korijeni sinodalnog načina

²³ LG 30: »Sveti pastiri, naime, dobro znaju koliko laici pridonose dobru cijele Crkve. Oni znaju da ih Krist nije ustanovio kako bi sami na sebe preuzeli svekoliko spasonosno poslanje Crkve prema svijetu, nego da je njihova izvrsna zadaća tako pastirski voditi vjernike i provjeravati njihove oblike služenja i milosne darove da svi na svoj način jednodušno surađuju u zajedničkom djelu.«

²⁴ U razmatranju pojma *zajedništvo* u odnosu na Crkvu (a povezano sa značenjem pojma *zajednica*) važno je imati na umu bogatstvo cjelokupnosti koncilskog razumijevanja stvarnosti koja se označava izrazom *communio*. Pritom je važno krenuti od shvaćanja Crkve kao zajedništva okupljenog inicijativom Presvetoga Trojstva i na sliku Presvetoga Trojstva. Crkvu sabire Duh Sveti; ona stoga uključuje vidljivu i nevidljivu dimenziju. Kada je riječ o vidljivoj dimenziji važno je istaknuti nezamjenjivu ulogu ključnih elemenata zajedništva, navještaja evanđelja, jedinstva vjere, zajedništva sakramenata, suodgovornost za život zajednice u služenju u ljubavi i njezinu poslanju u svijetu pod vodstvom zaređenih službenika u apostolskom nasljedstvu (hijerarhijsko zajedništvo). Zajedništvo nužno podrazumijeva bitno razlikovanje između ministerijalnog i općeg svećeništva, ali i njihovu međusobnu usmjerenost. Zaređeni službenici su na službu zajednici, dok vjernici laici svoj udio u odgovornosti za poslanje Crkve ostvaruju kroz različite dinamizme suradnje i suodgovornosti u Crkvi. U razumijevanju crkvenog zajedništva u obzir se također mora uzeti značenje *dijaloga i sudjelovanja*. Usp. Giovanni CERETI, *Comunione*, u: Giuseppe BARBAGLIO – Giampiero BOF – Severino DIANICH (ur.), *Dizionario di San Paolo. Teologia*, 262-275. O suradnji i suodgovornosti vjernika laika u Crkvi više vidi u: Nikola VRANJEŠ, *I fedeli laici nella missione della Chiesa in Croazia oggi. Sfide e prospettive. Excerptum thesios ad Doctoratum in S. Theologia*, Roma, 2008., 19-20.

²⁵ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Unitatis redintegratio. Dekret o ekumenizmu* (21. XI. 1964.), br. 15, u: *Dokumenti*, Zagreb, 72008.

²⁶ Usp. CONGREGAZIONE PER I VESCOVI, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi Apostolorum successores* (22. II. 2004.), Città del Vaticano, br. 56 (dalje: AS).

pastoralnog djelovanja.²⁷ Ovakav stil djelovanja omogućuje konkretno življenje zajedništva, ali i djelovanje *iz* zajedništva. Naime, zajedništvo Crkve ne predstavlja samo predispoziciju djelovanja, već samo djelovanje mora slijediti iz njega, mora biti konkretno očitovanje zajedništva. Upravo je pomanjkanje zajedništva, bilo tijekom pastoralnog programiranja bilo tijekom konkretnog operativnog ostvarivanja projekata, velik pastoralan problem.²⁸ Upravo je zato važan sinodalni način djelovanja koji omogućuje konkretizaciju zajedničarske dimenzije Crkve.

3.1. *Organičnost i sinodalnost*

Kada je jasno uočeno izvorište i značenje sinodalnog načina djelovanja, trebamo se zaustaviti na nekim važnim odrednicama gore navedenih izvorišnih točaka takva načina djelovanja koje se u pastoralnom djelovanju pokazuju izuzetno važnim. Naime, činjenica organski uređenog zajedništva Crkve mora biti ispravno shvaćena u svim svojim dimenzijama. Tako s obzirom na sinodalnost moramo odmah istaknuti da organski ne znači omalovažavanje hijerarhijskog elementa, već upravo suprotno (a upravo to često kao da nije dovoljno jasno). Ona govori o jasnim poveznicama svih crkvenih subjekata, ali i o jasnim i bitnim razlikama s obzirom na službe i uloge u Crkvi. Zapravo, organski značaj govori o tom što Crkva zapravo jest te o pozivima i ulogama u njoj, o njihovim bitnim razlikama i o područjima njihova dosega. Može se činiti da se s ovim ponavlja dobro poznata istina o Crkvi, no potrebno je vraćati se na nju i to posebice danas kada se (posebno na župnoj razini djelovanja) s jedne strane utvrđuju ili tipični klerikalistički stavovi i oblici djelovanja ili se, s druge strane, pokušava obezvrjeđivati vodstvena uloga i značaj pastirske službe. Upravo zato treba istaknuti da načelo organski ne znači nikakvu »neodređenost« niti predstavlja mogućnost neopravdanih pastoralnih inovacija koje ne poštuju spomenuta načela. Mnogi se pozivaju upravo na organski karakter zajedništva, ali ga često površno i pogrješno shvaćaju kao onaj kojim se ostvaruju darovi Duha bez nekih jasnijih određenja, posebno pastoralnog reda. Istina je da Duh jamči autentičnost zajedništva i da dijeli karizme, no nikada se ne smije smetnuti s uma da takvo njegovo djelovanje obuhvaća sve članove Crkve i sve pozive i službe, dakle na poseban način nositelje vodstvene uloge u Crkvi. U tom smislu mora se

²⁷ Usp. Severino DIANICH, Sinodalità, u: Giuseppe BARBAGLIO – Giampiero BOF – Severino DIANICH (ur.), *Dizionari di San Paolo. Teologia*, 1524.

²⁸ Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, Biskupijska sinoda (pastoralno-liturgijski vid), 83.

odlučno odbaciti danas izuzetno prisutna pogubna tendencija svojevrsnog »izvlačenja« pastirske uloge, tj. djelovanja i odgovornosti pastira u Crkvi iz konteksta karizmâ Duha Svetoga. Promicatelji takvih ideja obično se površno zaustavljaju na istinama koje proizlaze iz pneumatološkog utemeljenja zajedništva Crkve, pripisujući djelovanje Duha samo određenim »karizmatičnim« pojedincima ili samo nekim skupinama u Crkvi. Pritom zaboravljaju da pozivanje na pneumatološku utemeljenost zajedništva i njemu odgovarajućeg djelovanja ne znači nikakvu »nesređenost« i »neodređenost« ni u nauku ni u djelovanju²⁹, već upravo suprotno, ide za sređenim istinama i za sređenim djelovanjem koje poštuje narav i razliku svih poziva i služba u Crkvi.³⁰ Tako se sinodalni stil djelovanja pokazuje autentičnim crkvenim stilom koji doprinosi zajedništvu Crkve, koji je zapravo njegov izričaj. Hijerarhijski element Crkve prepoznaje se kao njegova bitna pretpostavka.

²⁹ Kako bi se to jasno uvidjelo dovoljno se zaustaviti na nekim vrlo snažnim i jasnim koncilskim određenjima: »Isti Duh Sveti osim toga ne samo da o sakramentima i službama posvećuje i vodi narod Božji te ga krjepostima resi nego »dijeleći svakome pojedinome« svoje darove »kako hoće« (1 Kor 12,11), on također raspodjeljuje posebne milosti među vjernike svakoga staleža te ih time čini sposobnima i spremnima za prihvaćanje raznih djela ili dužnosti korisnih za obnovu i širu izgradnju Crkve, prema onoj: »Svakome se daje očitovanje Duha na korist« (1 Kor 12,7). Budući su te karizme, bilo one najsjajnije bilo one jednostavnije i raširenije, osobito prilagođene potrebama Crkve i korisne, valja ih primati sa zahvalnošću i s utjehom. Izvanredne darove ne valja pak lakoumno zahtijevati niti se smiju preuzetno od njih očekivati plodovi za apostolsko djelovanje; naprotiv, sud o njihovoj ispravnosti i urednoj uporabi pripada onima koji predsjedaju Crkvi i kojima posebno pripada to da Duha ne trnu, nego da sve provjere te zadrže ono što je dobro (usp. 1 Sol 5,12 i 19,21)« LG 12.

³⁰ U tom je smislu vrlo značajan tekst jednog novijeg crkvenog dokumenta koji jasno kaže da »ono što jamči autentičnost tog organskog zajedništva jest djelovanje Duha, koji je djelatan bilo u biskupovoj osobnoj odgovornosti, bilo u sudjelovanju vjernika u njoj. Duh je, naime, taj koji je, utemeljujući krsnu jednakost svih vjernika, kao i karizmatiku i ministerijalnu različitost svakoga, kadar učinkovito ostvariti zajedništvo« (PG 44). Isti dokument govori dalje: »Crkva je jedna organska zajednica koja se ostvaruje u koordiniranju različitih karizmi, službi i služenja, radi postizanja zajedničkog cilja koje je spasenje. Biskup je odgovoran za ostvarenje tog jedinstva u različitosti potičući, kako je bilo rečeno na sinodskoj skupštini, sinergiju različitih djelatnika, tako da bude moguće zajedno prijeći zajednički put vjere i poslanja ... Crkveno zajedništvo u svojoj organičnosti upozorava na biskupovu osobnu odgovornost, ali također pretpostavlja sudjelovanje svih skupina vjernika, budući da su suodgovorni za dobro partikularne Crkve koju oni čine« (PG 44). Isto se ističe i u nekim drugim dokumentima. Tako se s obzirom na pastoral u partikularnoj Crkvi potiče organski način djelovanja koji kapilarno treba dosegnuti sve segmente crkvene zajednice, ali uvijek vođen i koordiniran odlučujućom ulogom pastirske službe biskupa (usp. AS 215).

3.2. Sinodalnost i pozivi u Crkvi

Nadalje, bitno je uočiti da je svaki poziv u Crkvi radi zajedništva, tj. radi izgradnje zajedništva Crkve. Poziv ili zaduženje u Crkvi nije »privatna stvar« pojedinca, nego je bitno crkvena stvarnost. Gospodin udjeljuje svoje darove članovima Crkve na dobro svih. Službe zaređenih službenika usmjerene su služenju drugima u izgradnji Crkve. Služenje pastira u tom je smislu nosiva okosnica. Vjernici laici moraju također darove koje imaju oživotvoriti na dobro cijele crkvene zajednice. Drugi vatikanski koncil ističe da u Crkvi među svima postoji prava jednakost s obzirom na dostojanstvo i na djelovanje zajedničko svim vjernicima u izgradnji Kristova Tijela (usp. LG 32). Načelo zajedništva zahtijeva sudjelovanje svih članova Crkve u njezinu poslanju. Zapravo, narav i značenje poslanja nositelja različitih služba i zaduženja u Crkvi postaje razumljivom tek unutar misterija zajedništva Crkve.³¹ Pobudnica *Pastores gregis* navodi pojmove koji pomažu boljem razumijevanju i oživotvorenju suodgovornosti svih vjernika, a riječ je o terminima: *kružni tok* i *sinergija različitih djelatnika* (PG 44). Valja naglasiti da ovo ne znači nikakvo uvođenje u Crkvu kriterija demokracije. Riječ je o zajedničarskom stilu biskupova upravljanja, a ne o »demokratskoj vladi«. Na kraju krajeva riječ je o tom da smo u Crkvi braća i sestre u Kristu sa svojim specifičnim darovima i službama. Sinodalni stil djelovanja omogućuje svima izraziti bogatstvo vlastitog poziva u Crkvi i za Crkvu.

3.3. Suodgovornost i suradnja

Kao logična posljedica načela zajedništva Crkve slijedi razradba načela suodgovornosti i suradnje. Konkretno ostvarivanje zajedništva moguće je samo poštivanjem tih dvaju načela. »Premda se neki po Kristovoj volji postavljaju kao učitelji i djelitelji tajna i pastiri za druge, ipak postoji među svima prava jednakost s obzirom na dostojanstvo i na djelovanje zajedničko svim vjernicima u izgradnji Kristova Tijela« (LG 32). Dakle, svi članovi Crkve dijele, ovisno o pozivu, daru i službi, suodgovornost za Crkvu. Ta suodgovornost bitno je uporište i kriterij sinodalnosti. Riječ je o suodgovornosti u Crkvi kao organski uređenoj zajednici u kojoj se poštuje njezino hijerarhijsko ustrojstvo, a u kojoj se također omogućuje svim izvršiti svoj dio poslanja.³² Ovo načelo istaknuto

³¹ Usp. IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis – Dat ću vam pastire. Apostolska postsinodalna pobudnica kleru i vjernicima o svećeničkoj izgradnji (formaciji) u sadašnjim prilikama* (25. III. 1992.), Zagreb, 1992., br. 12.

³² O suodgovornosti u Crkvi više vidi u: Tomislav J. ŠAGI-BUNIĆ, *Vrijeme suodgovornosti*, I, Zagreb, 1981.

je i u *Direktoriju za pastirsku službu biskupa* (usp. AS 56-59). Isto, na sažet način ponavlja i Ivan Pavao II. u pobudnici *Pastores gregis*: »Ako zajedništvo izražava bit Crkve, normalno je da duhovnost zajednice teži svom očitovanju bilo na osobnom bilo na komunitarnom planu, potičući uvijek nove oblike sudjelovanja i suodgovornosti u raznim kategorijama vjernika. Stoga će biskup nastojati oko toga da pobudi u svojoj partikularnoj Crkvi strukture zajedništva i sudjelovanja, koje će dopustiti oslušivanje Duha koji živi i govori u vjernicima, kako bi ih potom usmjerio prema ostvarenju onoga što sam Duh savjetuje radi istinskog dobra Crkve« (PG 44).

Što se tiče suradnje, mora se reći da sinodalnost s obzirom na nju podrazumijeva specifične, i od Crkve na poseban način prepoznate, oblike doprinosa vjernika laika crkvenom životu i poslanju i to u okviru služba i zaduženja od Crkve ustanovljenih, ili barem prepoznatih. Riječ je o vjernicima pozvanim, prepoznatim i formiranim za određeni vid suradnje. Tako se s obzirom na suradnju sinodalni stil djelovanja ostvaruje uvažavanjem doprinosa upravo nositelja takvih služba i zaduženja, ali i tijela sudjelovanja preko kojih se također ostvaruje suradnja. Na taj se način načelo suradnje pokazuje bitnim uporištem za stil djelovanja koji omogućuje aktivan doprinos brojnih vjernika kroz ove navedene modele djelovanja.

4. Sinodalnost na župnoj razini

Iako je prvotno teološko mjesto tretiranja sinodalnosti ono koje se odnosi na sinode i na koncile, sama oznaka sinodalnosti kao stila djelovanja odnosi se zapravo na crkveno djelovanje na svim razinama.³³ U tom se smislu ističe važnost govora o sinodalnom stilu djelovanja na razini župne zajednice. U određenom je smislu župna zajednica privilegirano mjesto ostvarivanja crkvene sinodalnosti.³⁴ Sinodalnost postaje raspoznajni znak u odnosu na djelovanje i život župne zajednice.³⁵ Jasno je da nije moguće poistovjetiti ostvarivanje sinodalnosti na toj razini s onim na višim crkvenim razinama, već je riječ o usporedbi analognog karaktera. Iako se nadahnjuje istim temeljnim načelima s obzirom na odnos zaređenih službenika i vjernika laika te se vodi odgovarajućim crkvenim kriterijima, upravo na župnoj razini se u posebnom smislu pokazuje širok raspon značenja sinodalnog načina djelovanja, kao i široko područje njegove realizacije.

³³ Usp. Agostino MONTAN, *La sinodalità diocesana e la guida del vescovo*, 65.

³⁴ Usp. *Isto*, 67.

³⁵ Usp. Sergio LANZA, *La parrocchia in un mondo che cambia. Situazioni e prospettive*, 214.

Sinodalni stil s viših razina predstavlja, dakle, nadahniteljski poticaj ostvarivanja takva stila djelovanja na razini župne zajednice koji će omogućiti suodgovoran organski doprinos svih župljana životu i djelovanju župe, zadržavajući uvijek bitnu odrednicu službe i uloge svećenika, tj. župnika. Upravo sinodalni način djelovanja odgovara na goruću potrebu promjene stila u pastoralnom djelovanju, koja se i kod nas izrazito osjeća.³⁶ U tom je smislu u župnom, ali i u cjelovitom pastoralu, sinodalni stil djelovanja prilika za novost u načinu i metodi djelovanja. Pored drugih razina djelovanja, i za ovu je razinu predviđeno ostvarivanje upravo takva načina djelovanja.³⁷ Poticaje za to možemo naći u koncilskim odrednicama u kojima se poziva pastire upravo na takav način djelovanja (usp. LG 30), na služenje uz pomoć vjernika laika (usp. CD 30). Upravo to treba poslužiti župnicima koji su pastiri župnih zajednica kao nadahniteljski poticaj za usvajanje i ostvarivanje takva načina djelovanja koji će omogućiti svim sastavnicama Božjeg naroda skladan doprinos crkvenom životu i djelovanju.

U govoru o ostvarivanju sinodalnosti na župnoj razini djelovanja dobro se poslužiti razlikom koju Montan s obzirom na nju uvodi. On razlikuje tzv. *implicitnu* i *eksplicitnu* sinodalnost.³⁸ Ova prva, koja pokriva široko, više »neformalno« područje životne stvarnosti, zapravo se odnosi na vjernički život župljana koji ga ostvaruju u svakodnevnom okružju u kojem se nalaze. Upravo tu ulaze u obzir široka područja društveno-kulturalnog i profesionalnog života u kojima vjernici daju svoje kršćansko svjedočanstvo. Upravo su tu u prilici ostvariti onu kršćansku odgovornost u svakodnevicu koju naglašava papa Benedikt XVI.³⁹ Drugi, eksplicitni oblik sinodalnosti ostvaruje se kroz forme suradnje na župnoj razini, pri čemu se u prvom redu misli na župna vijeća (pastoralno i ekonomsko), o čemu se govori na drugom mjestu u ovom radu.

Činjenica koju među prvima treba istaknuti u pitanju ostvarivanja sinodalnog načina djelovanja u župnoj zajednici je činjenica ne samo pravne, već istovremeno, i neodvojivo od toga, i organske pastoralne ucijepljenosti župne zajednice u biskupiju i ključne upućenosti svećenika i vjernika na vlastitog biskupa.⁴⁰ Ovo je važno istaknuti upravo u govoru o sinodalnom načinu djelovanja kako

³⁶ Usp. Đuro HRANIĆ, Sinoda – novi stil pastoralnog rada, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 127 (1999.) 4, 233.

³⁷ Usp. Severino DIANICH, Sinodalità, u: Giuseppe BARBAGLIO – Giampiero BOF – Severino DIANICH (ur.), *Dizionari di San Paolo. Teologia*, 1524.

³⁸ Usp. Agostino MONTAN, La sinodalità diocesana e la guida del vescovo, 67.

³⁹ Usp. BENEDIKT XVI., *Spe salvi – U nadi spašeni. Enciklika vrhovnog svećenika biskupima, prezbiterima i đakonima, zavjetovanim osobama i svim vjernicima laicima o kršćanskoj nadi* (30. XI. 2007.), Zagreb, 2008., br. 41.

⁴⁰ Usp. Đuro HRANIĆ, Teološki temelji sinodalnosti u mjesnoj Crkvi, 153.

bi do izražaja došla biskupija kao uporište života i djelovanja⁴¹, posebice danas kada se i kod nas sve više osjeća svojevrsna autoreferencijalnost župnih zajednica⁴², posebno u pitanju ostvarivanja pastoralnih projekata. Sinodalnost ne znači nikakvo »izuzimanje« župnih pastoralnih pothvata iz biskupijske zajednice koja uvijek mora biti uporišnom razinom. Sinodalnost se stoga na župnoj razini shvaća analogno onom što se ostvaruje na višim razinama, ali se ne ostvaruje na istovjetan način. Riječ je o stilu djelovanja i načinu ostvarivanja pastoralnog djelovanja uvijek imajući pred očima crkvene kriterije.

Govoreći o važnosti ovakva stila djelovanja u odnosu životne pastoralne povezanosti župne zajednice s cjelinom biskupijske zajednice, mora se upozoriti i na opasnost jednog suprotnog trenda, koji bismo mogli nazvati trendom prebacivanja pastoralne odgovornosti i sustavnog konkretnog programatskog djelovanja isključivo na razinu biskupijskih pothvata. O čemu se zapravo radi? Naime, sve se češće uočava pokušaj ostvarivanja, barem u određenim segmentima i dimenzijama pastoralna, svojevrsnog »zatvorenog pastoralnog paketa« koji bi na biskupijskoj razini trebao biti određen do u najsitnije detalje tako da može biti poslan u župne zajednice na izvedbu. Ovdje nije riječ o umanjivanju značenja biskupijskih planova i programa, već o tom što ovakav pristup ne bi omogućavao ostvarivanje autentičnog programatskog doprinosa samih župnih zajednica. S druge strane dovodi do toga da dobar dio župnih zajednica jednostavno čeka da bilo kakva, pa i najmanja pastoralna inicijativa, bude pokrenuta s biskupijske razine. Koliko je u takvoj atmosferi moguće govoriti o sređenom župnom pastoralnog programu (koji se vodi onim biskupijskim), moguće je samo nagađati. Jasno je da su biskupijski pastoralni program, kao i pojedinačne biskupove upute i odredbe, okviri u kojima su sve župne zajednice pozvane djelovati. Jako je loše ukoliko se jedna župa postavi samodostatno ne mareći za cjelinu biskupije. No, nije sretno rješenje kojim se pokušava sav pastoralni i programatsko-operativni potencijal župnih zajednica tako urediti da samim tim zajednicama više i ne ostaje prostora za legitimni vlastiti doprinos biskupijskim inicijativama.⁴³ No bez uzimanja u obzir specifične župne situacije ni biskupijski program ne može biti na odgovarajući način ostvaren u konkretnoj stvarnosti. Upravo zato se treba voditi računa o takvu stilu djelovanja koji će omogućiti vodstvenu ulogu biskupijskih inicijativa i pothvata i njihovo skladno uklapanje u župni pastoral na način da se poštuje specifična

⁴¹ Usp. Sergio LANZA, *Convertire Giona. Pastorale come progetto*, Roma, 2005., 239.

⁴² Usp. Giuseppe BETORI, *Il Sinodo nel cammino di una Chiesa diocesana*, 17.

⁴³ Ovdje nije riječ o generalnoj ocjeni situacije, već samo o ukazivanju na jedan trend zamjetan u pastoralu.

situacija pojedine župne zajednice i prostor za njezin legitimni doprinos, jasno, nikad ne umanjujući normativnu pastoralnu važnost biskupijskih odredaba i programa i njihovih operativnih smjernica. Sinodalni način djelovanja upravo omogućuje takav pristup pastoralu.

Na ovo pitanje odmah treba nadovezati i jedno drugo, a riječ je o pitanju međužupne suradnje i ostvarivanja sinodalnosti. Naime, sinodalni način djelovanja mora biti poticajan za župnike, ali i cjelinu župnih zajednica kojima su na čelu, za uklapanje u šire okvire suradnje. Tipični problem već spomenute autoreferencijalnosti župnih zajednica odražava se i na način zatvaranja za suradnju na razini dekanata. U ovom se smislu npr. u Italiji jako naglašava stil tzv. pastoralnog jedinstva (*unità pastorale*), tj. takva zajedničkog načina djelovanja koje omogućuje suradnju unutar župe, ali i suradnju među bližim župnim zajednicama.⁴⁴ Kod nas je u tom smislu dekanatska razina od primarnog značenja.⁴⁵ No čini se da suradnja na dekanatskoj razini za brojne (ako ne i za većinu) naših župnih zajednica ostaje na razini mjesečnih susreta župnika i zajedničkih proslava župnih zaštitnika (također uglavnom uz suradnju samo župnika), bez snažnijeg utjecaja na suradnju cjeline zajednica kao takvih. Upravo u tom smislu nov način djelovanja mora otvoriti mogućnosti i za snažniju suradnju na dekanatskoj razini.

Povezano s gore istaknutim u pitanju sinodalnog načina djelovanja na župnoj razini, pozornost u prvom redu treba obratiti na ulogu i službu prezbitera, tj. župnika. Iz dosad rečenog jasno je da ovakav način djelovanja nema ništa zajedničko s pokušajima umanjivanja njegove odgovornosti, već upravo suprotno, autentični sinodalni stil djelovanja poštuje i utvrđuje svećenikovu

⁴⁴ Usp. Agostino MONTAN, *La sinodalità diocesana e la guida del vescovo*, 68.

⁴⁵ U smislu međužupne suradnje vrijedno je poslušati ono što je istaknuto u *Izjavama i odlukama Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*: »Župe unutar pojedinih dekanata pozvane su međusobno se povezivati redovitim i trajnim oblicima suradnje u razilичitim vidovima redovitog, izvanrednog i prigodnog pastoralnog djelovanja, kao što su trajna izgradnja župnih suradnika, zajednički susreti i kateheze za »posebne« skupine vjernika, prigodne tribine i predavanja, zajedničko glasilo, suradnja s lokalnim medijskim kućama i sl. Svaka župa neka nastoji istodobno obavješćivati vjernike o značajnijim i izvanrednim događajima u susjednim župama te poticati na sudjelovanje u njima. Potrebno je voditi računa da se međužupni pastoral razvija sustavno, s prikladnim dogovorima i odlukama, i na razini dekanata i na razini biskupije, kako osobni afiniteti, bilo pojedinih svećenika, bilo pojedinih vjerničkih skupina, ne bi ostali izolirani pokušaji koji, iako su po svojoj naravi možda hvalevrijedni, ipak nemaju potrebne podloge u zajedničkom planiranju i djelovanju. Već postojeći pastoralni centri trebaju na prikladan način biti iskorišteni u ostvarenju i razvijanju pastoralnog djelovanja u pojedinim dekanatima, pa i na razini biskupijskih pastoralnih pothvata«, *NADBISKUPSKI ORDINARIJAT ĐAKOVO, Ti si Krist – za nas i za sve ljude. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*, Đakovo, 2008., br. 558.

ulogu pastira i voditelja župne zajednice i prvog odgovornog za njezin život i djelovanje. Pored toga, ovdje moramo istaknuti pitanje župnikove odgovornosti koja će nužno voditi takvu djelovanju koje će svim vjernicima omogućiti odgovoran doprinos životu Crkve na župnoj razini. Sinodalni način djelovanja omogućit će svećeniku prevladavanje napasti paternalizma i diktatorskog načina djelovanja (a što nisu tako rijetke pojave), koje svakako nisu u skladu s dubokom naravi njegova poslanja.⁴⁶ S mons. Hranićem možemo zaključiti, i to za cijelu domovinsku Crkvu, tvrdnjom i u isto vrijeme željom izrečenom još u pripravi za Drugu sinodu biskupije, tada đakovačke i srijemske, da »biskupijska sinoda doista zahtijeva 'nov stil pastoralnog rada' i želi da nam sinodalnost ostane trajna baština«⁴⁷.

4.1. Sinodalnost i župna tijela

Drugi vatikanski koncil je na poseban način istaknuo doprinos što ga crkvenom djelovanju trebaju pružiti određena crkvena tijela na svim razinama crkvenosti, pa tako i na župnoj.⁴⁸ U tom se smislu posebno ističu vijeća: župno pastoralno i župno ekonomsko vijeće. Upravo su ova tijela, u određenom smislu, privilegirana s obzirom na doprinos koji pomoću sinodalnog stila djelovanja trebaju pružiti župniku u skrbi za pastoralno djelovanje u župi. Upravo župna tijela mogu ostvarivati ovakav način djelovanja, iako se u tom danas osjeća svojevrsni zamor.⁴⁹

U našoj aktualnoj situaciji poštivanje sinodalnog načela pastoralnog djelovanja omogućuje nadilaženje omalovažavajućih ili paternalističkih stavova u odnosu klerici – laici. Tako npr. pastoralna vijeća, mjesta bitno sinodalnog karaktera i povlašteni izričaji sinodalnosti, postaju stjecišta predstavnika svih sastavnica župa u kojima se zajednički reflektira nad pastoralnom situacijom,

⁴⁶ »Nijedna župa i vjernici u njoj nisu privatno leno jednog prezbitera, nego pripadaju nedjeljivoj cjelini biskupije i imaju pravo na zajedništvo i suodgovornost u poslanju Crkve, a prezbitersko služenje nije autonomno niti samovoljno, nego je ovisno o biskupu i suodgovorno se ostvaruje u potpunom zajedništvu s biskupom i prezbiterijem biskupije, na korist i u službi Božjega naroda. *Sensus fidelium* (nadnaravni osjećaj vjere Božjega naroda) i njegova suodgovornost zasigurno neće niti ovdje izostati, niti će biti neugodni ili 'opasni', ukoliko taj isti Božji narod bude imao prilike osjetiti i doživjeti jedinstvo, zajedničko nastojanje i duhovski polet svih prezbitera na čelu s biskupom«, NADBISKUPSKI ORDINARIJAT ĐAKOVO, *Ti si Krist – za nas i za sve ljude. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*, br. 558.

⁴⁷ Đuro HRANIĆ, *Sinoda – novi stil pastoralnog rada*, 233.

⁴⁸ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Apostolicam actuositatem. Dekret o apostolatu laika* (18. XI. 1965.), br. 27, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: AA).

⁴⁹ Usp. Usp. Nikola ETEROVIĆ, *Biskupska sinoda – razvitak sinodalnosti u Crkvi*, 420.

zajednički se raspoznaje istu, zajednički se radi na pastoralnim projektima i inicijativama.⁵⁰ Na kraju ta vijeća pokazuju koliko svi skupa živimo svoju crkvenost kao braća i sestre, jednaki u dostojanstvu, pozvani graditi isto Tijelo Crkve u različitosti služba, zaduženja i karizmâ. Nisu li upravo oni mjesta na kojima se očituje sklad jednog zajedničkog poslanja ukoliko svatko čini ono na što je pozvan, tj. ukoliko svi živimo vlastiti poziv poštujući i podupirući pozive drugih na korist svih, na korist Crkve.

Kako bi se uvidjelo bogatstvo koje navedena župna tijela (a u prvom redu župno pastoralno vijeće) mogu pružiti pomažući župniku, a time i pastoralu župne zajednice, potrebno je dublje otkriti neke dimenzije sinodalnosti koje upravo na ovoj razini moraju doći do snažnijeg izražaja. Iako župno ekonomsko vijeće u ovom smislu također može pružiti nemjerljiv doprinos, posebice u pitanjima brige za župna materijalna dobra i pitanju pomoći župniku u upravljanju tim dobrima, upravo se pred župnim pastoralnim vijećima otvara područje bogatog teološko-pastoralnog operativnog doprinosa životu i djelovanju zajednice. Naime, ovo tijelo, koje je, pod vodstvo župnika, u odnosu na djelovanje bitno programatsko-studijski usmjereno s obzirom na ostvarenje tog stila djelovanja treba ostvariti njegove bitne dimenzije koje uključuju raspoznavanje, projektiranje i programiranje,⁵¹ dakle teološko-pastoralne procese koji omogućuju sređeno i bogato pastoralno djelovanje na župnoj razini. Takav stil djelovanja postaje promotorom programatski bogatog i operativno izvedivog djelovanja sposobnog odgovoriti složenim potrebama pastoralna našeg vremena.

Kako bi ovakav stil djelovanja doista zaživio unutar prakse župnog pastoralnog vijeća, važno je oformiti njegove sekcije koje će se posvetiti pojedinim važnim segmentima pastoralna, kao što su naviještanje, liturgija, službenje (a posebno karitativno djelovanje), ali i druge koje će se na poseban način baviti djelovanjem u ostalim segmentima od kojih su neka posebice zahtjevna, kao što su pastoral mladih, pastoral braka i obitelji, pastoral kulture itd. Također, ne smije se zaboraviti potreba zastupljenosti predstavnika manjih župnih skupina u samom vijeću.⁵² Upravo će to biti važna poveznica djelovanja vijeća i manjih skupina, što je posebice važno danas u ozračju opasnosti velikog autoreferencijalizma ne samo pojedinaca, već i cijelih skupina u Crkvi. Važno

⁵⁰ Usp. Alphonse BORRAS, *La parrocchia. Diritto canonico e prospettive pastorali*, Bologna, 1997., 216-217.

⁵¹ Usp. Agostino MONTAN, *La sinodalità diocesana e la guida del vescovo*, 65.

⁵² Pod manjim župnim skupinama misli se na »žive vjerničke krugove« čije je formiranje određeno u dokumentu: HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb – Zadar, 2000., br. 7.

je u svemu tom imati na umu činjenicu da će u ovom, kao i u drugim tijelima, kao i u manjim župnim skupinama od velike važnosti biti poštivanje stručnih kvalifikacija osoba u smislu doprinosa na onim područjima (posebice evangelizacijskog djelovanja) na kojima se ostvaruju poveznice s njihovim profesionalnim angažmanom u društveno-kulturalnom ozračju. Upravo tako će se moći ostvarivati skladna povezanost (posebno u smislu pastoralnih projekata kulturalno usmjerenih) župne zajednice i društvene sredine.⁵³ U tom smislu važno je shvatiti da sinodalni stil djelovanja nema ništa zajedničko s pokušajima teološko-pastoralno »stihijskog« i neprogramiranog djelovanja. Nadamo se da je vrijeme takvih pokušaja ipak prošlo. Sinodalni stil djelovanja potiče sređeno i programirano djelovanje župnih tijela i skupina jer je samo to zalog skladnog i organiziranog unaprjeđenja ukupnog župnog pastora.

4.2. Sinodalnost i župne skupine

Zbog specifičnosti teme ovdje ne možemo ulaziti u pitanje odnosa župne zajednice i većih udruga i pokreta vjernika u Crkvi. Zaustavljamo se na sinodalnom načinu djelovanja u odnosu na manje skupine eminentno župnog karaktera. Sinodalnost u odnosu na župne skupine znači poštivanje nosive službe i uloge svećenika (župnika) u župnoj zajednici te doprinos cjelini župnog života. No mora se otići i korak dalje i istaknuti važnost ovakva stila djelovanja u odnosu na unutarnje funkcioniranje i odnose u samim manjim skupinama. Naime, jedan od većih problema u pitanju ostvarivanja djelovanja manjih župnih skupina upravo je problem manjka organskog djelovanja i funkcioniranja samih tih skupina u sebi. Iako su prisutne brojne skupine koje jako dobro funkcioniraju i ostvaruju vrlo vrijedne pothvate na dobro cijele župne zajednice, čini se da je još uvijek veliki problem programatski način djelovanja u odnosu na manje skupine vjernika i na ostvarivanje djelovanja polazeći od specifične karizme u odnosu na specifično pastoralno područje. Prisutan je i problem dosta autoritarnog načina animiranja samih skupina brojnim animatorima. U nekim slučajevima riječ je čak o svojevrsnom nametanju »kulta osobe« ostalim članovima skupine, koji postaju tek pasivnim realizatorima onoga što »snažniji« predlože, bilo da je riječ o animatorima bilo o ostalim članovima

⁵³ »Članove pastoralnog vijeća treba usmjeravati prema angažmanu u onim odborima koji su bliski njihovim profesionalnim zanimanjima, kako bi se stvarala povezanost crkvene zajednice s ustanovama društvenog i kulturnog života«, NADBISKUPSKI ORDINARIJAT ĐAKOVO, *Ti si Krist – za nas i za sve ljude. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske*, br. 575.

manjih skupina. Na taj se način, s jedne strane, događa štetno zatvaranje za programatski način djelovanja koji u takvoj klimi nije moguće razvijati, a s druge se strane sama skupina zatvara pred cjelinom župne zajednice i ostaje sabrana uvijek od istih osoba. Ne smije se previdjeti i veliki problem »elitizma«, tj. pokušaja izdvajanja manjih skupina iz cjeline župnoga pastorala, kao i s tim povezan problem nametanja vlastitih modela duhovnosti i apostolata svim članovima župne zajednice.

Upravo sinodalni način djelovanja treba postati prikladnim metodološkim izborom u odnosu na spomenute izazove kako bi manje zajednice unutar župne zajednice doista davale blagoslovljeni doprinos životu i djelovanju cijele župe. Vrlo je vrijedno i u ovom smislu poslušati riječi već citirane *Knjige sinode*, tj. *Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske* u kojima se, u odnosu na spomenuto, promiče stil djelovanja za manje skupine koji će pomoći ostvarenju upravo takva doprinosa: »Svaka od župnih skupina treba imati plan i program djelovanja te raspored sastajanja. Posebno je važno da sve zajednice ostanu sastavni dio župne zajednice te da ne postanu »župa u župi«. Rad svih župnih skupina treba biti koordiniran u okviru župnoga pastoralnog vijeća na čelu sa župnikom. Neka se postojeće skupine vjernika u župi svojim djelovanjem predstavljaju župnoj zajednici te budu otvorene za prihvaćanje novih članova.«⁵⁴

4.3. Evangelizacijsko djelovanje župne zajednice i sinodalnost

U sklopu govora o sinodalnom načinu djelovanja treba progovoriti i o njegovu značenju u odnosu na evangelizacijsko djelovanje župne zajednice. Važno je uočiti da sinodalnost ne znači zatvorenost župnog pastorala u unutarnje okvire župne zajednice. Naime, ova oznaka djelovanja odnosi se na cjelovito djelovanje, dakle, evangelizacijska dimenzija njezina je sastavna nota.⁵⁵ Evangelizacijsko djelovanje, poduprto sinodalnim stilom djelovanja u župnoj zajednici, omogućuje cjelovito ostvarivanje župnog pastorala i postizanja jednog od ključnih ciljeva župnog crkvenog zajedništva koji se ostvaruje u doprinosu evangelizacijskom djelovanju u konkretnoj sredini.⁵⁶ Ova važna odrednica osobito je značajna danas kada se osjeća isuviše velik zamor u evangelizacijskom djelovanju župnih zajednica, tj. sve jača tendencija zatvaranja u strogo

⁵⁴ *Isto*, br. 556.

⁵⁵ Usp. Giuseppe BETORI, *Il Sinodo nel cammino di una Chiesa diocesana*, 16.

⁵⁶ Usp. *Isto*: »Zajedništvo je način na koji ostvarujemo poslanje; ali uvijek smo usmjereni izvan nas samih.«

unutaržupne pastoralne okvire. Sadržaj sinodalnosti kao i još nekih bitnih, prije obrađenih termina, u tom smislu trebaju biti ispravno shvaćeni kao cjelovita oznaka koja se odnosi na djelovanje Crkve čiji unutarnji život nije moguće odvojiti od njezina poslanja *ad extra* (usp. AA 3). Darovi Duha, koji su u temelju sinodalnog doprinosa svih vjernika poslanju Crkve, vezani su dakle za izgradnju zajednice kao i za ostvarivanje njezina poslanja u svijetu.⁵⁷ Upravo sinodalni stil djelovanja pomaže nadvladavanju opasnosti izolacionističkog i autoreferencijalnog poimanja poslanja župne zajednice te otvaranju brojnih mogućnosti sređenog zajedničkog nastupa posebno u smislu *pastoralne kulture*.

Ako bismo u razmišljanju o toj zadaći otišli i korak dalje, morali bismo svakako ustvrditi da se značajniji pomaci u tom smislu neće dogoditi dok župna zajednica u sebi ne postane *aktivnim ambijentom značenja*⁵⁸ sposobnim iznova preko svojih članova otvarati prostore istinskog smisla za sve dobronamjerne tražitelje istine. A to se opet neće na odgovarajući način događati ukoliko stil i način djelovanja unutar same zajednice ne budu takvi da podupiru i promiču aktivan doprinos svih župljana poslanju zajednice. Naime, jako je teško očekivati aktivno svjedočenje u smislu kršćanskog apostolata u društvenoj sredini bez zajednice koja čini životno vjerničko uporište takvu djelovanju. Župna zajednica koja je više nalik svojevrsnom zatvorenom ambijentu, u kojoj ne vlada atmosfera i stil poosobljenog pristupa u pastoralnom djelovanju, koja se apsolutno ograničava isključivo na djelovanje klera, očito neće moći odgovoriti ovoj zahtjevnoj (i svakim danom sve zahtjevnijoj i sve bremenitijoj) zadaći. S time postaje prepoznatljivo do kojih granica seže važnost i značenje ispravnog stila djelovanja. Upravo to pokazuje da sinodalnost ima odjeka *u* i da treba dopirati do krajnjih odrednica poslanja Crkve u navještaju i širenju evanđelja.

5. Kriteriji sinodalnosti

Na koncu potrebno je sustavno istaknuti bitne kriterije sinodalnog stila pastoralnog djelovanja koji se izvode iz svega dosad rečenog. Upravo je o njima potrebno voditi računa prilikom konkretnog djelovanja, tj. prilikom pastoralnog programiranja i operativnog izvođenja konkretnih pothvata kako se pozivanje na sinodalni način djelovanja ne bi prometnulo u nešto što s njim nema veze. Ovdje donosimo sažet opis kriterija sinodalnosti.

⁵⁷ Usp. Richard R. GAILLARDT, *The Ecclesiological Foundations of Ministry within an Ordered Communion*, u: Susan K. WOOD (ur.), *Ordering the Baptismal Priesthood. Theologies of Lay and Ordained Ministry*, Collegeville, 2003., 29.

⁵⁸ Usp. Luca BRESSAN, *La parrocchia oggi. Identità, trasformazioni, sfide*, Bologna, 2004., 374-375.

Prije svega, sinodalnost se temelji na suodgovornosti svih vjernika u izgradnji Crkve i doprinosu njezinu poslanju. To u isto vrijeme znači da sinodalnost poštiva hijerarhijsku oznaku crkvenog zajedništva⁵⁹, tj. podrazumijeva bitne razlike u odnosu na službu i ulogu zaređenih službenika s obzirom na ulogu i poziv vjernika laika. Sinodalnost tako, dok izrasta iz organske strukture crkvenog djelovanja, ujedno štiti takvo njezino djelovanje i pomaže ostvarivanju odrednica svih poziva i služba u Crkvi, štiteći u isto vrijeme bitne razlike koje među njima postoje. S obzirom na ulogu pastira, sinodalnost tako istovremeno podrazumijeva poštivanje svih segmenata i kompetencija njihove službe. U odnosu na župnu razinu djelovanja župnikova služba i uloga na ovaj je način dodatno istaknuta i utvrđena u svojoj važnosti i stožernom značenju za župnu zajednicu. Autoritet župnikove službe bit će ostvarivan neumanjenom snagom i značenjem u logici služenja zajednici.

Drugo, sinodalnost, budući da predstavlja sposobnost svih vjernika da snagom krštenja sudjeluju u životu Crkve, u izgrađivanju Crkve, promiče odgovornost svih vjernika za sudioništvo u ostvarenju zajedništva, općeg dobra temeljnog za Crkvu⁶⁰, te polazeći odatle za njezino poslanje. Tako vjernici laici mogu ostvariti autentičan doprinos crkvenom poslanju na župnoj razini. Ovakav način djelovanja omogućuje im da se angažiraju na one načine koji odgovaraju njihovu životnom pozivu i stanju kao vjernika laika. S druge strane, ovakav stil djelovanja doprinosi izbjegavanju krivih shvaćanja s obzirom na ulogu i djelovanje laika u Crkvi i u svijetu. Autentično shvaćanje sinodalnosti postaje put bogatog i razgranatog djelovanja laika.

Nadalje, sinodalnim načinom djelovanja promiče se i podupiru crkvena pastoralna tijela (na razini župne zajednice njezino pastoralno i ekonomsko vijeće) pomoću kojih se na poseban način ostvaruje suradnja predstavnika vjernika laika u odgovornosti za zajednicu. Sinodalnost omogućuje programirano i sređeno djelovanje vijeća i na taj način njihov kvalitativni doprinos razvitku župnog pastorala. Pored toga, sinodalni način djelovanja omogućuje skladan razvitak i drugih oblika okupljanja i doprinosa laika u životu župne zajednice na čijem se unaprjeđenju danas posebice djeluje. Riječ je ovdje, prije svega, o manjim skupinama koje djeluju na razini župne zajednice i koje su pozvane dati vlastiti doprinos s obzirom na pojedina pastoralna područja.

⁵⁹ Hijerarhijski uređeno zajedništvo (*communio hierarchica*) predstavlja okosnicu zajedništva Crkve, što je jasno vidljivo iz nekoliko koncilskih tekstova u kojima se opisuje. Usp. LG 21-22; CD 4-5; DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Presbyterorum ordinis. Dekret o službi i životu prezbitera* (7. XII. 1965.), br. 7., u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008.

⁶⁰ Usp. Agostino MONTAN, *La sinodalità diocesana e la guida del vescovo*, 62.

Sinodalni stil djelovanja omogućuje sustavno, sređeno, a to znači i programirano i projektno pastoralno djelovanje. Ove oznake djelovanja podrazumijevaju složene teološko-pastoralne procese koji se provode u sređenim vremenskim okvirima a koje nije moguće ostvarivati bez načina djelovanja koji ne bi omogućivao sinergiju i stjecanje brojnih subjekata djelovanja koji, svaki u svom segmentu, daju skladan doprinos jedinstvenom poslanju. S time se sinodalni stil djelovanja prepoznaje i kao jedan od stupova organskog, razgranatog i kapilarnog pastoralnog djelovanja sposobnog odgovoriti na pastoralne izazove vremena.

Sinodalni stil pastoralnog djelovanja ne znači nikakvo uvođenje kriterija demokracije u Crkvi. Sinodalnost ne znači »demokračnost«⁶¹. Razlog tomu jesu temelji na kojima se zasniva i kojima se vodi sinodalni stil djelovanja, a koji su bitno drukčiji od onih na kojima se zasniva demokratski način upravljanja i sudjelovanja, karakterističan za svjetovno društvo. Sinodalnost je specifični crkveni stil djelovanja koji poštuje i odgovornost i službe zaređenih službenika, a u isto vrijeme omogućuje organski doprinos svih članova Božjeg naroda životu i djelovanju Crkve u okviru služba, zaduženja i životnih staleža u kojima se nalaze.⁶²

Zaključak

Sinodalni stil pastoralnog djelovanja izuzetno je važan element župnog pastoralala. Stil se nadahnjuje na općoj sinodalnosti u Crkvi koja omogućuje skladan doprinos svih sastavnica Božjeg naroda životu i djelovanju Crkve. Polazi od temeljne razlike u odnosu ministerijalnog i općeg svećeništva, ali se nadahnjuje i na njihovoj međusobnoj povezanosti. Poštuje crkvene kriterije djelovanja. Na župnoj razini upravo ovakav stil djelovanja omogućuje skladno ostvarivanje razgranatog župnog pastoralala. S jedne strane ovakav način djelovanja

⁶¹ Usp. Giuseppe BETORI, *Il Sinodo nel cammino di una Chiesa diocesana*, 9-10.

⁶² U tom je smislu posebno potrebno istaknuti riječi Ivana Pavla II. u PG br. 44: »Življeno crkveno zajedništvo dovest će biskupa do pastoralnog stila koji je sve više otvoren suradnji s drugima. Tu postoji neka vrsta kružnog toka između onoga što je biskup pozvan da odluči uz osobnu odgovornost za dobro Crkve koja je povjerena njegovoj brizi i doprinosa što ga vjernici mogu pružiti preko savjetodavnih organa, poput biskupijske sinode, prezbiteruskog vijeća, biskupskog vijeća, pastoralnog vijeća. Sinodski oci nisu propustili upozoriti na te oblike vršenja biskupskog upravljanja, preko kojih se organizira pastoralno djelovanje u biskupiji. Partikularna Crkva, naime, ne uključuje odnos jedino prema trostrukoj biskupskoj službi (*munus episcopale*), nego i prema trostrukoj zadaći čitavog Božjeg naroda: proročkoj, svećeničkoj i kraljevskoj. Svi vjernici, zbog krštenja, sudjeluju, na sebi svojstven način, u trostrukoj Kristovoj *munus*. Njihova stvarna jednakost u dostojanstvu i u djelovanju čini da su doista svi pozvani na suradnju oko izgradnje Kristova Tijela, dakle da ostvaruju poslanje koje je Bog povjerio Crkvi u svijetu, svatko prema svome položaju i svojim zadaćama.«

poštuje i promiče poziv i službu svećenika, tj. župnika, a s druge strane omogućava svim sastavnicama Božjeg naroda doprinos u brizi za izgradnju župne zajednice i za njezino poslanje. Važno je istaknuti značenje koje župna pastoralna tijela imaju u okviru tako shvaćenog djelovanja. Upravo ona, a prije svega župno pastoralno i ekonomsko vijeće, postaju privilegirana mjesta takva stila djelovanja. Sinodalnost se isto tako odnosi i na djelovanje manjih skupina župnog karaktera koje su pozvane dati svoj posebni doprinos izgradnji i poslanju župne zajednice na različitim pastoralnim područjima. Sinodalnost se temelji na bitnim crkvenim kriterijima koje uvijek treba imati pred očima upravo u vidu onoga čemu ona sama služi, a to je izgradnja autentičnog crkvenog zajedništva i doprinos ukupnom crkvenom poslanju.

Summary

REALISING THE SYNODAL STYLE OF PASTORAL ACTIVITIES AT THE PARISH LEVEL

ACTION AS AN AUTHENTIC EXPRESSION OF CHURCH COMMUNION

Nikola VRANJEŠ
Theology in Rijeka – Dislocated Studies of Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Tizianova 15, HR – 51 000 Rijeka
nikola_vranjes2004@yahoo.com

Synodality as a style of pastoral activity is an exceptionally significant theological-pastoral topic. During history it was mostly connected to some concrete form of realising a synodal way of acting in the Church similarly to synods or councils. Over the past few decades, particularly following pastoral impulses that were inspired by the Second Vatican Council, there is an increasing awareness about the realisation of the synodal style of action at lower Church levels and in particular at the level of the parish community. Considering that the parish community is called upon in a single concrete ambience to realise a Christian life and activities, the style of pastoral activity that is being realised in that community is exceptionally important. In that regard, this article presents a theological-critical evaluation, analysing the question of the realisation of the synodal style of acting at the level of the parish community. The focal point of the analysis is found in theological presumptions for this style of activity which is dealt with in the first part of the article. The second part of the article then deals with the issue of the realisation of synodality at the parish level.

Key words: Church, communion, synodality, pastoral activity, bishop, priest, lay faithful, collaboration, co-responsibility.